

İmanî ve İnsanî Bir Dilin İhyası, İnşası ve Yenilenmesi Açısından Risale-i Nur

Mustafa Oral

Özet

Bediüzzaman; dinde, dilde, düşüncede, medeniyet ve kültürde bütün İslâm birikimini yenileyen, bunu imani ve insani bir dil üzerine inşa eden ve onu hayatımıza taşıyan bir münevverdir. Büyük bir İslâm külliyatı niteliğindeki bir eser olan Risale-i Nur'da Kur'ân'ı usul, üslup ve esas açısından çağımıza ve ötesine taşımaya çalışmıştır. Bu denemede Bediüzzaman ve Risale-i Nur'u farklı kılan bu özellikleri ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler

İman, insan, ihya, inşa, Risale-i Nur

Su bulunduğu kaba göre şekil alır. Fakat kap ne olursa olsun, suyun özü değişmeyecektir. İnsan da bir sudur ve bulunduğu çağın/kabın şeklini alır. Zamanla değişen değer yargıları elbette dilde, düşüncede ve medeniyette, yeni söylemler, kaplar ve kalıplar ile kendini gösterecektir.

İnsan gibi eser de bulunduğu çağın tarihini taşır. Toplumu düzenleyen

Yazı ve dil amaç değil, araçtır. Asıl olan içeriğin aktarılmasıdır. Bir metnin klasikleşmesi ancak çağın değişen felsefi, iktisadi, siyasi, sosyolojik, psikolojik, kültürel ve edebî/sanatsal şartları dikkate alarak çağdaş kalıplarla sunulmasıyla mümkündür.

normlar ve değerler asırlara göre değiştiği gibi yazınsal verimler de tema/konu, şekil ve tür olarak sürekli değişim halindedir. Tarihin bir döneminde akıl ve düşünce ağır basarken başka dönemde kalp ve duygu ağır basabilir. Bir dönemde filozoflar, fakihler, alimler ön planda iken başka dönemde peygamberler, evliyalara, arifler ön plana çıkabilir. Bir dönemde ayetler, menkıbeler, meseller ağır basarken başka bir dönemde felsefi, ilmi ve edebî metinler geçer akçe olabilir.

Yazı ve dil amaç değil, araçtır. Asıl olan içeriğin aktarılmasıdır. Bir metnin klasikleşmesi ancak çağın değişen felsefi, iktisadi, siyasi, sosyolojik, psikolojik, kültürel ve edebî/sanatsal şartları dikkate alarak çağdaş kalıplarla sunulmasıyla mümkündür.

Yahya Kemal Osmanlı medeniyeti ve gelenek ile olan ilişkisini yenilenecek değişim şeklinde uygularken, Ahmet Hamdi Tanpınar değişerek yenilenmeyi önemsemiştir. Aynı dönemde yaşayan Bediüzzaman, nam-ı diğer İbnüzzaman, zamanın oğludur. Kur'an, Hz. Muhammed (asm), kainat ve insani halleri (vicdan) dikkate alarak "değişim, dönüşüm yenilenme, eklenme..." gibi kavramlar üzerinden Kur'an'ı usul, üslup ve esas açısından tabir yerindeyse güncellemeye, tekrar yorumla ve şerhe tabi tutmuştur.

Risale-i Nur kaleme dayalı iman, kültür ve aksiyon hareketi olarak meydana çıkarak tezini insan-insan, insan-kainat, insan-Allah ilişkisi üzerine bina etmiştir. İmani ve insani bir dil ile asrın idrakine uygun şekilde iman ve insan hakikatleri anlatılır.

Sezai Karakoç'un değişimiyle bir İslâm kültür ansiklopedisi niteliği taşıyan Risale-i Nur'un müellifi Said Nursî bu anlamda dinde, dilde, düşüncede, medeniyette, kültürde bütün İslâm birikimini yenileyen ve onu hayatımıza taşıyan bir münevver olarak karşımıza çıkmıştır. Eserlerinin en güçlü yanı müellifin din dilini Kur'an'ın üslubuyla dönüştürerek i'cazlı bir şekilde, okuyana aciz bırakan şairi bir üslup ve metafizik gerilim ile insanlara ulaştırmasıdır. Bu minvalde Risale-i Nur Kur'an'ı usul, üslup ve esas açısından çağın değişen şartlarını da dikkate alarak çağımıza ve ötesine taşımaya çalışmıştır.

Eski Said döneminde kaleme aldığı eserleri Nursî'nin usulün temellerini göstermesi açısından bize hayli bilgi vermektedir. Bu minvalde Risale'deki en belirleyici metin Kur'an'ın diğer İlahî ve beşerî kitaplardan en önemli üstünlüğü olan edebî, sanatsal, i'cazlı dilini anlattığı Mucizat'ı Kur'aniyye Risalesi'dir. Keza Muhakemat, Asar-ı Bediyye benzer hususlara işaret etmektedir. Mesnevi Nuriye ile İman ve Küfür Muvazeneleri Nursî'nin takip ettiği üslubu göstermesi açısından önemlidir. Sözler, Mektubat, Lemalar, Şualar gibi eserler esasa ilişkin olup, Nursî'nin halefi ve selefi müelliflerden farklılıklarına işaret etmektedir.

Bediüzzaman bu eserlerini farklı dönemlerde farklı imzalarla telif etmiştir. Bediüzzaman, İbnüzzaman, Garibüzzaman, Said-i Kürdî ve Said Nursî kullandığı isimlerdir.

nezzehtir. Ama O bütün eşyayı hem zaman (Evvel-Ahir) hem de mekân (Zahir-Batin) itibarıyla ihata etmiştir.

Zaman da, mekân da, insan da Allah tarafından yaratılmıştır. Küçük bir kainat olan insan beden ve ruhtan, büyük bir insan olan kainat mekân ve zamandan yaratılmıştır. Zaman ve mekân hayatı çevreleyen surlardır. İnsanın bu surların dışına çıkabilmesi bedeninin hayatından sıyrılıp ruhunun hayatına miraç edebilmesi ile mümkündür.

Zamanın bir mekânı “dünya” yedi kıtaya, mekânın ruhu “zaman” dört çağa bölünmüştür. Bir yerde demir çağı yaşanırken, bir başka yerde bakır çağı yaşanmıştır. Bir yerde orta çağ yaşanırken, bir başka yerde yeniçağ yaşanmıştır. Bu durum bize Asr Suresi’nde ifade edildiği gibi zamanın ve mekânın göreceli, kişiden kişiye, milletten millete, devletten devlete değişebilen bir husus olduğunu daha en baştan hatırlatmaktadır.

Kur’ânî zaman ve mekân

Kur’ân zaman ve mekânla mukayyet değildir. Zaman ve mekân onun üzerinde belirleyici değildir. Tam tersine o zaman ve mekân üzerinde belirleyicidir. Bunun içindir ki zaman ihtiyarladıkça Kur’ân gençleşmekte, yeryüzü genişletilmektedir.

İnsan, zaman ve mekân içinde bir denge kurabildiği müddetçe Bediüzzaman (zamanın en bedisi/güzeli) olabilir. Böyle bir dengeyi tutturabildiği zaman hem Bediüzzaman, hem de çağa nur veren Said Nursî olabilir. Bediüzzaman zamanın ve mekânın çocuğudur. Adı: Bediüzzaman’dır ki zamanın bediisi anlamına gelir. Soyadı: Nursî’dir. Nurs, Bediüzzaman’ın doğdu köyü/mekânın adıdır.

Asr Suresinde asra yemin edilerek, zamanın tehlikelerine karşı insanlık uyarılmaktadır. Bediüzzaman tehlikenin farkına vararak “İbnüzzaman (zamanın oğlu)” ve “garibüzzaman (zamanın garibi)” gibi mütevazı bir isim seçmiştir.

O Asr suresindeki uyarılara kulak tıkandığı bir zamanda gelmiştir. İnsanların kibirlerinden ve basitliklerinden kendilerini mekân ile ifade ettikleri bir zamana ermiştir. “İstanbul Çocuğu”, “Anadolu Çocuğu” “Avrupa Çocuğu” olmakla övünülen bir dönemde insanı kendi “vatan-ı aslisi” ahirete çağırmıştır.

Onun çağı ruh çağı değil, beden çağıdır

Bu çağ ruhtan değil, bedenden doğmuştur. Zamandan değil, mekândan doğmuştur. Ruh çağı değil, beden çağıdır. Yorum çağı değil, görüntü çağıdır. Nefsin galeyana geldiği, nefsanî arzuların cisimleştirildiği, arzular için varlıkların fitratlarına müdahale edildiği, insanların varlığı kendi istediği şekle getirdiği çağdır. Bu çağ ruhun iptal edilerek, mekânın arzulara uydurulduğu çağdır. Bedenin ruha, mekânın zamana meydan okuduğu çağdır.

Bu çağ kendini beğendirmek arzusuyla sokaklara koşanların çağıdır. Gerçekte mekânının belirlediği, ama insanların hemen çoğuna göre zama-

*Kur’ân zaman
ve mekânla
mukayyet değildir.
Zaman ve mekân
onun üzerinde
belirleyici değildir.
Tam tersine
o zaman ve
mekân üzerinde
belirleyicidir.
Bunun içindir
ki zaman
ihtiyarladıkça
Kur’ân
gençleşmekte,
yeryüzü
genişletilmektedir.*

*Bu çağ 'yarın'
endişesinin beka
endişesinin
önüne geçtiği
çağdır. Senesi
saniye gibi geçen,
hayatı hasretli
bir hayal ve esefli
bir rüya olan
çağdır. Zamane
insanı kendi
içinde miraca
yükselecek beka
âlemine girmek
istememektedir.*

nın belirlediğini zannettiği modaların çağıdır. Bu çağ modaların çağıdır. Modaların, Kadıköylerin, Kadinköylerin, Kadinkölelerin çağıdır.

Bu çağ zaman öldürme çağıdır. Mekân zamanı zaptetmektedir. Ömürler gasp edilmektedir. Günler kıaldıkça kıalmaktadır. İnsan kendi kıyametine doğru nefes nefese koşmaktadır. Gökten yere bırakılan bir nesnenin hızı yere yaklaştıkça nasıl artarsa ulvi latifelerini yitirerek imanın göğünden düşen insanın kıyamet saati de hızla toprağa düşmektedir. Ölümün saati hiç olmadığından daha hızlı işlemektedir. İnsan kendi kıyametine zamanı öldüre öldüre yaklaşmaktadır.

Bu çağ vaktin nakde dönüştürülmeye çalışıldığı çağdır. Zamanın satılarak yalı ve köşk gibi mekânların satın alındığı çağdır. Vaktin mekânla nakde çevrilmeye çalışılarak ömürlerin heder edildiği çağdır. Saray içre zindanların yaşandığı çağdır.

Bu çağ fena ve faniliğin kol gezdiği çağdır.

Bu çağ 'yarın' endişesinin beka endişesinin önüne geçtiği çağdır. Senesi saniye gibi geçen, hayatı hasretli bir hayal ve esefli bir rüya olan çağdır. Zamane insanı kendi içinde miraca yükselecek beka âlemine girmek istememektedir.

Bu çağ zavallı insanların şehirlere hapsedildiği çağdır. Değil mi ki şehirde yaşayanlar gerçekte Allah yolunda hapsedilmiş kimselerdir. Zira her insan zaman ve mekânın birleştiği yerde iman etmek üzere halk edilmiştir. Oysa bu çağda onu imansızlığa mahkûm eden o kadar çok engel vardır ki. Şehirler öyle dizayn edilmiştir ki hemen her şey insanı dünyaya çağırmaktadır. O da dünyanın sesine doğru gelirken fenayı görmektedir aslında. Bu durumu görüp bir süre dirense de bir gün o mekânın bütünlediği görenek belasının pençesine düşmektedir. Gıdalarına ihtikâr yapılmakta, ihtiyaçları olan şeylerin fiyatları artırılmaktadır. Bu çağ her şeyin bedelinin yüksek olduğu çağdır. Muhabbetlerin pahalıya satıldığı, üstelik faizlerinin çok yüksek ayarlandığı çağdır.

Bu çağ zamana ve mekâna hâkim olma çağıdır. Üstünlük ve imtiyaz arama çağıdır. "Ben bilirim, ben yaparım, ben bana ve sana hâkimim" diyen insanların çağıdır. Bu çağ şahitlikleri istenmediği halde kendilerini pazarlamak için şahitlikte bulunanların çağıdır. Onlar ihanet içindedirler. Kendilerine ve kainata ihanet etmektedirler. Onlara itimat edilemez. Onlar bilgi, onlar duygu oburluğu içindedirler. Onlar Mevlana'yı Mesnevi ile değil, pilav ile hatırlarlar. Onların aralarında bu yüzden şişmanlık zuhûr eder. Onlar gerçekten hüsrandır. Onlar gerçekten "iman edip iyi ameller işleyen" kişilerden değildirler. Onlar "birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye eden kişiler"den değildir.

İşte, Risale-i Nur'un müellifi Bediüzzaman böyle bir çağda dünyaya gelmiştir.

Vel'asr Suresini Tefsir Eden Bediüzzaman

Her zamanın bir hükmü var. Bu minvalde Bediüzzaman zaman ve mekânın belirlediği bir nesne miydi, yoksa zaman ve mekana hükmeden özne miydi? Yüklendiği hakikate bakıldığında bir tarafıyla özne, bir tarafıyla nesneydi. Ezeli kelam sahibi Zatın ebede ulaşacak sözünün zaman ve mekân üzerinden Bediüzzaman'ın şahsında mayalanmasından doğan özne görevi gören bir nesneydi.

O kendini mekânla ve zamanla birlikte ifade etmektedir. Bir tarafıyla mekânın çocuğudur. Doğduğu Nurs köyünü soyadı olarak almıştır. Bir tarafıyla İbnüzzaman'dır, zamanın çocuğudur. Bir tarafıyla Garibüzzaman'dır; zamanının garibidir. Bir tarafıyla da Bediüzzaman'dır; zamanın en harikasıdır.

Allah Bedi'dir. Güzelliği eşsiz, yaratıcılığı benzersiz güzelliktedir. Her şeyi benzeri olmadan, ilk, modelsiz, yoktan yaratmış ve ibda etmiştir. Varlıkları ya ibda' ve ihtira tarzında hiçten veya inşa ve terkip suretinde mevcut unsurlar ve maddelerden toplamak ve birleştirmek şeklinde icat eder.

Allah Bedi'dir. Her daim yeni, her daim görülmemiştir.

Bedi' ismi ihtimal ki Peygamberimiz ve sahabelerinden sonra en mükemmel şekliyle Bediüzzaman'da tecelli etmiştir. Nitekim çok sonraları bu durumu teşekkür makamında izhar edecektir. "Bana fazl ve ihsanda bulun Yâ Bedi" diye diye Bedi ismini şefaatçi yapacaktır.¹

Harikulade halleri nedeniyle genç yaşlarında zamanın en güzeli anlamında kendisine Bediüzzaman unvanı verilmiştir. Buradaki vurgu sadece güzellikle sınırlı değildir. Her daim yeni, her daim görülmemiş halleri olan Rabbimizin yenileyici vasfına yapılan bir vurgudur.

Vel-Asr suresi sadece sahabe asrının değil bütün asırların, bütün zamanların asrıdır. Bediüzzaman sadece asrının değil, eserleri ile kıyamete kadar gelecek asırların adamıdır.

Bir rüyadan perde perde yükselen ses

Asır ihtiyarladıkça Kur'ân gençleşmektedir. O asır en iyi tanıyan birinin sesiyle seslenmektedir. Bu ses asr-ı saadette Hz. Muhammed'in (asm) rüyalarından, dualarından kainata yükselmiştir. Bu şekilde Kur'ân'ın kırkta biri rüya ile inzal edilmiştir.

Bediüzzaman çağında ve sonrasında Kur'ân'ın ve Peygamberimizin sesi olmuştur. Ona "Kur'ân'ın icâzını beyan et!" emri bir rüyada gelmiştir. O da o sesi kainata yaymıştır.

"İmanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın dersiyile ve İsm-i Hakîm'in göstermesiyle" Risaleleri telif eden Bediüzzaman Hz. Ali'nin (r.a.) rahlesinde diz kırmıştır. Celcelutiye'sinden feyz almıştır. Celcelet kelimesi Bedi' ismi demektir. Bedi' olan Allah Celcelutiye'de 14 asır önce zamanımızın sesi Bediüzzaman'ı haber vermiştir. Geylani ve İmam-ı Rabbani bu müjdeye şahitlik etmiştir.

Allah Bedi'dir.
Güzelliği eşsiz,
yaratıcılığı
benzersiz
güzelliktedir.
Her şeyi benzeri
olmadan,
ilk,modelsiz,
yoktan yaratmış
ve ibda etmiştir.
Varlıkları ya ibda'
ve ihtira tarzında
hiçten veya inşa
ve terkip suretinde
mevcut unsurlar
ve maddelerden
toplamak ve
birleştirmek
şeklinde icat eder.

1. Mesnevi-i Nuriye: s. 113.

*Nasıl ki
Peygamberimiz
kendinden
önceki enbiyanın
ve kendinden
sonraki enbiya,
evliya, asfiya
ve müceddidin
özü ve özeti ise
Bediüzzaman da
evliya, asfiya ve
müceddidlerin
bir özü ve özeti
olarak onlardan
devraldığı sesi
geliştirerek
günümüze
ve sonrasına
taşımıştır.*

Nasıl ki Kur'an kendinden önceki bütün kutsal kitapların ve kıyamete kadar söylenecek kutsal sözlerin hükümlerini toplamışsa onun tefsiri Risale-i Nur da kendinden önceki 120 bin tefsirin hükümlerini toplayarak onların özü ve özeti olarak bir üst perdeden o sesleri güncelleyerek kıyamete kadar götürecektir bir üslup ile insanlığın karşısına çıkmıştır.

Nasıl ki Peygamberimiz kendinden önceki enbiyanın ve kendinden sonraki evliya, asfiya ve müceddidin özü ve özeti ise Bediüzzaman da evliya, asfiya ve müceddidlerin bir özü ve özeti olarak onlardan devraldığı sesi geliştirerek günümüze ve sonrasına taşımıştır. Bu minvalde gelenekle gelecek üzerinde köprü olmuştur.

O ümmiyyun, safiyyun ve zatiyyundu. Aşıklardan muhabbet, ariflerden irfan, alimlerden ilim dersi almıştır. Böyle bir tefekkür, tahayyül ve tahas-süsün eseri olarak, kendisinin binler müşahadesinden biri olarak fıkhıtan felsefeye, matematikten edebiyata 80 çeşit ilmi cem eden Risale-i Nur ortaya çıkmıştır. Yazın dilinin değişik türlerinde ürünler vermiştir. Bununla beraber "Risale-i Nur'un mesaili ilimle fikirle ve kasti ihtiyar ile değil, ekseriyet-i mutlaka ile sünuhat, zuhurat, ihtarat ile" olmuştur. İlmi kesbi değil, vehbidir. Risaleler dikte ettirilmiş eserlerdir. Emsallerinde, seleflerinde ve haleflerinde bu özelliklerde birini bulmak neredeyse mümkün değildir.

Risale insana dokunur

Risaleler vehbi olduğu kadar kesbidir. İlmelyakin, aynelyakin, hakkalyakin mertebesinde nefsi tecrübeleri barındırır. Her kelimesi yaşanarak yazılmıştır. Risale yaşayan ve yaşatan bir dildir. Bediüzzaman görmediği, duymadığı, koklamadığı, hissetmediği en çok da dokunmadığı şeyi yazmamıştır. Öyle olmasaydı Risaleler dünyanın dört bir yanında her türden insana bu kadar "dokunmazdı".

Bediüzzaman Kur'an'la konuşan, Kur'an'ı, kainatı ve insanı konuşturan bir insandır. Onun için tefessüh etmemiş her vicdan sonuna kadar onu dinleme ihtiyacı duyar.

O insanı ihya ve inşa eder. İnsanı "insanlaştırır". Kendine, kainata ve Rabbine yabancılaşan insanı ehlileştirir. Fabrika ayarlarına döndürür. Fitratına çevirir. Ahseni takvime çıkarır. İnsanı şu kainat sarayında tekrar "aziz bir misafir" haline getirir.

O klasik müellif, müfessir, müeddip vb. tanımlara uymaz. Risaleler klasik dini ve tasavvufi yazın türlerine benzemez. Değişen dünya şartlarında kendi dilini ve türlerini kurdu. Türleri ve müellifleri birbirine yaklaştırdı. Kah müfessir, kah fakih, kah feylesof, kah şair, kah hikayeci, kah denemeci, kah romancı gibi göründü. Muhakemat'ta akademisyen, İşaratü'l İcaz'da müfessir, Mektubat'ta fıkıhçı, 19. Mektup'ta hadisçi, Mesnevî-i'de divan yazarı, Lem'alar'da psikolog, Lahikalarda sosyolog, Kızıl İcaz'da filozof, Talikat'ta mantıkçı, 14. Söz'de şair, Hakikat Çekirdekleri'nde mensurcu, Sözler'de öykücü, 25. ve 26. Lem'alar'da romancı olarak göründü. Bu gün her türlü eğilimden insanın okuyor olmasını onun çok kimlikli şahsiyetinde aramak gerekir.

Bediüzzaman yaşayan bir insandı; yazan değildi.

Yarım ümmiydi. Okuması vardı; yazması yoktu. Ona hüsn-ü hat verilmişti. Kalemın geçim kaynağı olduğu, hatta “satılık ve kiralık kalem”lerin tartışıldığı bir çağda kalemden kelamdan medet ummuyordu. Kainatın yüzündeki hakikati derinliğine okuyabilen bir insan elbet yazarak yaşamaya ihtiyacı olamazdı. Elbette yaşayabilen bir insan okuyabilirdi. Elbette okuyabilen bir insan gerçeği yazabilirdi. Yazı kendini yazdırırdı. Bediüzzaman bir üçgenin içinde dönüp duruyordu. Kur’ân okur gibi insanı, kainatı ve onları Yaratanı okuyordu. Okuduklarını yaşıyordu. Bu hal onu “hallerini” yazmaya sevk etti. Yazılanlar sevk-i İlahîydi. Bu durum okuyanlarda zevk-i İlahî veriyordu. Zira yazı yazdırılmıştı. Dikte edilmişti. Rabbi “yaz kulum” demişti. O da “yaz kardeşim” diyerek Şamlı Hafız Tefvîk’in, Sıddık Süleyman’ın, Hafız Ali’nin kalbinin defterinde Sözlere yazdırmıştı.

Risale-i Nur topyekün bir İslâm kültür ansiklopedisidir. Dinden dile, ilimden medeniyete uzanan çizgide bir tashih ve tecdid hamlesidir. Klasik birikimi modern kalıplarla tekrar dizayn etme gayretidir. Her Risale İslâm’ın bin yıllık birikmiş sorunlarına çare olarak telif edilmiştir.

Peygamberimiz insanlığın tek tek yaşayabileceği sıkıntıları ve güzellikleri tek başına yaşamıştır. Doğmadan önce babasını, çocuk yaşta annesini, sonrasında eşlerini ve çocuklarını kaybetmiştir. Hicreti yaşamış, cihada katılmış, barışta taraf olmuştur. Yoksulluğu en derin şekliyle yaşamış, buna rağmen izzet ve ifetini koruyabilmiştir. Bütün bu özellikleri dolayısıyla alemlere rahmet olabilmış, bütün insanlığa hitap edebilmiştir.

Hayatın her alanında herkese hitap eden Bediüzzaman

Peygamberimiz gibi Bediüzzaman’ın da hayatında hizmet, hicret, cihat, hapis, zindan, ilim ve ibadet dengeli şekilde yer alır. Emsalleri, selef ve halefleri genel itibariyle böyle bir tecrübeye tabi değildir. 9 yaşından sonra annesini, yaklaşık 50 yıl boyunca bir çok akrabasını göremeden dünyadan göçüp gitmiştir. Diğer alim ve müfessirlerin bir çoğundan farklı olarak doğduğu yerden hicret etmiş, Van’dan Kosturma’ya, Varşova’dan ve İstanbul’a, Trablusgarp’dan Şam’a kadar uzanan coğrafyada, üç kıtada dolaşmıştır. Bu vesileyle farklı dinleri, dilleri, ırkları, düşünceleri, kültürleri alemleri tanıma fırsatı bulmuştur. Bu durum onu bütün insanlığa hitap edecek fitri, insani ve imani bir dile götürmüştür. Kalplerin sevgilisi, akılların öğretmeni, nefislerin temizleyicisi ve ruhların sultanı olacak bir dünyaya yöneltmiştir. Alemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed’in (asm) vazifesine varislik etmiştir. Eğer o doğduğu köyde kalsaydı ihtimal ki İşarat-ül İcaz Risalesini belki 60 cilt yazardı. Ama Risale-i Nur gibi bir eser ortaya çıkmazdı. Risale-i Nur’ların bu gün dünyanın 190 ülkesine ulaşabilmesini, milyonlarca insanın imanını kurtulmasına vesile olabilmelerini bu çok kültür-lülükte aramak gerekir.

Bediüzzaman Arapça düşünmüş, Kürtçe konuşmuş, Türkçe yazmıştır. Farsça, Arapça ve Türkçe dillerinde eserler vermiştir. Onlarca mahalli dil kullanmıştır. Bu minvalde emsalleri ile karşılaştırılmayacak bir dil ve

*Risale-i Nur
topyekün bir
İslâm kültür
ansiklopedisidir.
Dinden
dile, ilimden
medeniyete
uzanan çizgide bir
tashih ve tecdid
hamlesidir. Klasik
birikimi modern
kalıplarla tekrar
dizayn etme
gayretidir. Her
Risale İslâm’ın
bin yıllık birikmiş
sorunlarına
çare olarak telif
edilmiştir.*

Risaleler celal ile
cemal arasında
kemal bir surette
insanın karşısına
çıkıyordu. Celal
içinde cemali,
cemal içinde celali
gösteriyordu.
Negatif değildi.
Pozitifli.
“Güzel gören
güzel düşünür.
Güzel düşünen
hayatından lezzet
alır” gerçeğini
yedeğe alarak
dünyanın ve
eşyanın Esmâ'ya
bakan yüzlerine
işaret ediyordu.
Korku, tehdit,
tekfir, tenzil,
tahkir, tahrik, hor
görme, aşağılama
yoktu.

düşünce derinliğine sahiptir. Sözlerinin evrensel bir sese bürünmesinin bir nedeni de bu olmalıdır.

Kur'an'ın muhatapları yediden yetmişe bütün insanlıktı. Risale de Kur'an'ın bir tefsiri olarak bütün yaşlara ve sınıflara hitap ediyordu. Bediüzzaman Hanımlar ve Gençlik Rehberi, İhtiyarlar ve Hastalar Risalesi, çocuğunu kaybetmişler için Çocuk Taziyanemesi, dertli gönüller için Münacaat Risalesi yazıyordu.

Bediüzzaman türlerin ve cinslerin birbirine yaklaştığı, farklı cinslerin tavır ve kıyafet olarak birbirine benzemeye başladığı, kadınların erkekleştiği, erkeklerin kadınlaştığı, cemalin celale, celalin cemale karıştığı, orta cinsle birlikte orta bir dilin oluştuğu bir dönemde geldi.

Onun için üçüncü bir yol ve dil ile geldi. Kah eril, kah dişil bir ses ile seslendi.

Risaleler celal ile cemal arasında kemal bir surette insanın karşısına çıkıyordu. Celal içinde cemali, cemal içinde celali gösteriyordu. Negatif değildi. Pozitifli. “Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen hayatından lezzet alır” gerçeğini yedeğe alarak dünyanın ve eşyanın Esmâ'ya bakan yüzlerine işaret ediyordu. Korku, tehdit, tekfir, tenzil, tahkir, tahrik, hor görme, aşağılama yoktu. Bir gerilim vardı ama bu gerilim insanı kendine getiren metafizik bir gerilimdi.

Anıt mezarla değil, anıt eserlerle anılmak istedi

Bediüzzaman görüntü ve yorumsama çağında görünmemeyi ve bilinmemeyi tercih etti. “Sırran tenevveret”i, prensip edindi. Biliyordu ki çok görünürse “çok görürler”. Alkışı ve nümayişi reddetti. Kendisi ile görüşmek isteyenleri Risale'ye yönlendirdi. Sesini teybe kaydetmek isteyenlere dahi müsaade etmedi. Kur'an hakikatlerine ayna olmak istedi. Anıt mezarların yapıldığı bir çağda mezarının dahi gizli kalmasını istedi. Anıt mezarla değil anıt eserlerle anılmak istedi. Bütün bunlar ondaki deruni ve insani ihlasın neticesiydi.

Asır başkalaşmıştı. Herkes dünyaya perestiş ediyordu. Nefisler mabut itihaz edilmişti. İnsan gün gün merkezinden uzaklaşıyordu. Kendine, imana, insana, kainata en çok da Rabbine yabancılaşıyordu. Varlığa meta muamelesi yapıyordu. “Kullan, at” prensibiyle kainatı da, kainatı ve Rabbini algılamaya ayarlı latifelerini de israf ediyordu. Zira iman ile bağını koparmıştı. Zembereği boşalmış bir saat gibi hayatını boşa harcıyordu.

Bediüzzaman... Karşısında müthiş bir yangın vardı. Alevleri göklere yükseliyordu. İçinde insan evladı yanıyordu. Birisi o yangını söndürmeye, imanları kurtarmaya koşmalıydı. O da öyle de yaptı.

Asır marizdi. Unsurlar hastaydı. Uzuvar alildi. Böyle bir zamanda reçete elbette ittiba-ı Kur'andı. O da Kur'an'ın bu asra ve kıyamete kadar gelecek asırlara bakan ayetlerini yeni bir bakış açısıyla tekrar insanlığa haykırıyor. Kur'an'ın eskimeye yüz tutturulmaya çalışılan “eski yazı”sının yazgıya dönüşmesine müsaade etmek istemiyordu. Bunun için Kur'an'ın sönmez

ve söndürülmez hakikatlerini güneş misali kainata haykırıyordu. Değil mi ki “iman hem nurdur, hem kuvvettir; hakiki imanı elde eden adam kainata meydan okuyabilir.” Yepyeni seslerle, suretlerle, türlerle kainata Kur'an'ın elmas sesini haykırıyordu.

Nar ile nur arasında insan

Kurak bir çağda gelmişti. Çölleşme önce kalpte başlamış, sonra dalga dalga dünyaya yayılmıştı. İmansızlık yangını dünyayı sarmıştı. Ormanlar misali latifeler alev alev yanıyordu. Zulmet arttıkça artıyordu. Nurdan halelerde yaratılmış insanlık nar ile nur arasında bocalıyordu. Böyle bir zamanda imana hasret yüreklere su verilmeliydi. Nar, rahmetin misali ve timsali nur yağmurları ile söndürülmeliydi. Zira yağmurun sözü her daim taze, her daim yeniydi. Rabbinden haber vermekteydi. Bediüzzaman işte böyle ruhların çölleştiği, gönüllerin imansızlık ateşiyle kavrukları, umutsuzluğun kapkara bulutlar misali ruhları sardığı bir zamanda yağmur olarak gelmişti. Sözü tazeydi. Kur'an'ın manevi mucizesi olarak kalplere ağıyordu. Bu ağır ruhlardaki imansızlık ağrılarını dindiriyordu. Bir tek eğlencesi ve tesellisi romanlar olan insanlığın kalbindeki düğümleri çözüyordu. Onların yüreklerinde bir yağmur başlatıyordu. Bu “Sözler” öyle yeniydi ki bir kısım insanlarda Kur'an yeniden nazil oluşuyormuşçasına rahmani bir heyecan meydana getiriyordu.

Bu çağda insan ağır hastaydı. Hastalığını kabullenmek istemese de içten içe kendini ayağa kaldıracak mahir bir tabip arıyordu. Fakat öyle eski zamanlardaki gibi uzun, ağır, meşakkatli bir ameliyata gelemiyordu. Geçmişteki gibi 40 yıla kadar uzayabilen bir tedaviye tabi olmak istemiyordu. Hız ve haz çağındaydı. Her şeyi çabuk tüketiyordu. Dertlerine devayı da çabucak bulmak istiyordu. İlaç hemen tesirini gösterecekti istiyordu. Yüksek dozda ilaçlar ile ayağa kalkıp hayatını sürdürmek istiyordu. İşte Bediüzzaman böyle bir çağda imansızlık ve umutsuzluk hastalığına düşmüş insanı 40 dakikalık iman reçetesi ile ayağa kaldırıyor. Klişelere başvurmadan, rivayetlere uğramadan derde deva oluyordu. Akıl, kalp, ruh, nefis, sır, latife-i rabbani gibi binlerce hissini ihtiyacı olan gıdayı her latifenin ihtiyacı olduğu dozda vererek ayağa kaldırıyor. Nokta atışlarla kuyunun dibinden minarenin tepesine çıkartıyor. Bir yılda cehaletin zindanından alimlerin sarayına ulaştırıyor.

Zaman değişmişti. Sokağa çıkan bir insan yüzer günahın saldırısına uğruyordu. Akı, kalbi, nefsi, ruhu ve diğer latifeleri yara alıyordu. Böyle bir zamanda alınan nefes adedince imanı yenilemeye ihtiyaç verdi. Bediüzzaman da Peygamberimizin (asm) “İmanınızı ‘Lâ ilâhe illallah’ sözü ile tecdit ediniz ve yenileyiniz.” emri uyarınca ömrünü imanının tecdine vakfetmişti.

Kapitalist bir çağda yoksuldu. “Ekonomi sosyal hayatta yegane belirleyici ilkedir” tezinin savunulduğu, paranın satın alamayacağı bir değer olmadığını iddia edildiği bir çağda iktisat ve şükürle yaşıyordu. Allah'ın ayetlerini, az bir dünya menfaati karşılığında değişmiyordu. “Benim ecrim Rabbim katındadır” diyerek dünyaya ve dünyalılara tenezzül etmiyordu.

Zaman değişmişti. Sokağa çıkan bir insan yüzer günahın saldırısına uğruyordu. Akı, kalbi, nefsi, ruhu ve diğer latifeleri yara alıyordu. Böyle bir zamanda alınan nefes adedince imanı yenilemeye ihtiyaç verdi. Bediüzzaman da Peygamberimizin “İmanınızı ‘Lâ ilâhe illallah’ sözü ile tecdit ediniz ve yenileyiniz.” emri uyarınca ömrünü imanının tecdine vakfetmişti.

Bediüzzaman bu anlamda dinde, dilde, düşüncede, medeniyette, kültürde bütün İslâm birikimini yenileyen, bunu imani ve insani bir dil üzerine inşa eden ve onu hayatımıza taşıyan bir münevver olarak karşımıza çıkıyordu.

Kendini dünyaya bağlayan kayıtlardan kopuyordu. Kendi yaşantısı üzerinden zikre, fikre, şükre yani rızka yani kalbine çağırıyordu.

Özetle; Bediüzzaman bu anlamda dinde, dilde, düşüncede, medeniyette, kültürde bütün İslâm birikimini yenileyen, bunu imani ve insani bir dil üzerine inşa eden ve onu hayatımıza taşıyan bir münevver olarak karşımıza çıkıyordu.

Abstract

Bediuzzaman is an intellectual who innovates the Islamic accumulation in religion, language, thought, culture and civilization, who builds this on the language of belief and humanity and who carries this language to our life.

Risale-I Nur being a huge collection of Islamic works have attempted to carry the Quran to our age and beyond in terms of method, style and content. In this article we investigate what makes Bediuzzaman and Risale-I Nur different.

Key Words

Belief, man, revival, building, Risale-i Nur

